

חדש בספרות

The pig who sang to the moon: The emotional world of farm animals

מאת: ג'פרי מסון¹
訳: אריאל צבל

ג'פרי מסון הוא מחברם או שותף בכתיבתם של כ-20 ספרים: על סנטקריט ותרבות הודי, על פסיכולוגיה (ובפרט ביקורת על הפסיכואנליזה) ועל בעלי חיים, בדגש על עולם הרגשי. ספרו הבולט ביותר שתורגם לעברית הוא "כשפיילים בוכים".

בעבור מסון, העניין בחיה הרגש של חיות שונות הוא בראש ובראשונה מוסרי: "ככל שאנו יודעים יותר על חיות משק, כך חן נראה לנו עמוקות יותר. ככל שאנו יודעים פחות, כך פוחחת החשיבות של חייהן. זה בלתי אפשרי להכירן ולא לכבד אותן, לא לחוש שאכפת כיצד מתנהלים עבורה החיים שלהן. זה בלתי אפשרי להבין שאבותיהן היו מסוגלים לחוש רגשות עמוקים ומורכבים, כגון נостalgיה, חמלה, אהבה, שמחה, אכזבה ואחרים, ולא לתהות האם החיים שלהם מאפשרים לחן לבטא רגשות אלה". (הvisor של לירט, עמ' 222). בהתאם לגישה זו, החזיר ששל לירט: עלמן הרגשי של חיות משק (2004) עובר בחופשיות בין תיאור התנהגותן ורגשותיהן המשוערים של החיות לבין טענות מוסריות אינטואיטיביות, המוגשות בלשון פשוטה.

מקורות מגוונים

מסון כתב את הספר בגל מחסור בספרות למוגרים בנושא "חיות משק". כל מה שצרכנית בוגרים נחשפים אליו בעניין "חיות משק" הוא המוצרים שמופקים מגוף. מסון רוצה להגעה אל הקהל הזה ולפתחו בפניו צוהר לעולם הנסתר של קורבנות הצריכה. אולם היקן ניתן למצוא מידע בנושא? המחקר המדעי ממעט להתייחס לרגשות של חיים, מלבד דיווחים יבשים על "עקה" בתנאי ניצול קשים. מסון אינו מעוניין בהכללות יבשות על תוכנות מבודדות בתנאים שבהם לא נותר הרבה מן החיים. הוא רוצה לנסתות להכיר את החיים השלמה, החופשיה, שמתאפשר לה לבטא את מלא מרכיבותה. לכן הוא פנה למקומות שבהם מוחזקות החיים בספרים קטנים ובתנאים טובים, שם צפה בחן בעצמו ושותח עם האנשים. המכירים אותו לאורך זמן. רבים מהמקומות האלה הם מקומות מיוחדים: בתים פרטיים עם שטח פתוח, שם מחזיקים חזיריים, תרגולות

¹ הסקירה לקויה מתוך: "זכויות בעלי-חיים השבועי" www.animal.org.il

וכדומה לא ניצול כלכלי, לעיתים כ"חיות מהמד"; או מקלטם לחיות משק, שם מצילים חיות משקדים מתועשים. מאסונן מצא גם סיפוריים מעניינים במשקים המנצלים חיות למטרות מסחריות, בקנה מידה קטן ומtoo אמפתיה יוצאת דופן. עם זאת, רוב מפגשו עם חקלאים הסתיימו במפח נפש, ומאסונן מגיש שיחות כאלה כדי להמחיש לנו עד כמה החקלאים אוטומים כלפי החיים. מאסונן נוצר גם במעט גдол של מקורות אחרים מתקופות שונות – מחקרים, זיכרונות, ספרות – וההתוצאה היא אוסף יוצא מן הכלל של סיפורים קטנים על חיים.

חיי הכלא בראש החופש

לפי מאסונן, החזירים, התרנגולות והחיות האחרות אינם בהכרח מובנים לבני האדם. אבל הם מתנהגים בנסיבות מגוונות מאוד, ומכאן נרמזים חיי רגש עשירים. מאסונן אינו נוקט בזהירות המקובלת בשיח המדעי בכל הנוגע לעונוח רגשות ומחשבות של החיים מותוך התנהגותן. אבל הוא נוקט בעיקרונו אחד, שיש לגביו הסכמה גם בין חוקרים ספרנים: כדי למדוד על עולמן הרגשי של החיים המנצלות בתנאי תעשייה, צריך להסתכל על חיים חופשיות.

"החיות המבויתות שחיות במשקים שלנו מרוחקות רק במידה מעט מאד מabboתיהם חיות הבר, ולכן קיימים בהן כל הרגשות שישיכים לאוותן חיים בר אשר חיים בתנאי חופשי. מכאן נובע שכלייה תהיה מכאייבת עד יותר לחיות משק, משום שהיא מתנששת עם רגשות שהתפתחו בתנאים רוחקים מאוד (או יכולים רק לדמיין את הרגשות של חיים משק הנთונות במשקים מתועשים, שם זה בלתי אפשרי לבצע התנהגות טبيعית בעלת משמעות כלשהי)" (עמ' 1).

קשרים אישיים

למרות האמור לעיל, מאסונן כמעט כמעט שלא מתאר את החיים בתנאי בר. אחת הסיבות לכך היא הנדרות של "חיות משק" בתנאי בר, וכתוואה מכך נדרות התצפויות בהן. אולם נראה שסיבה מהותית יותר היא חוסר העניין של מאסונן בתצפויות מרוחק, והעדפתו ליצור קשר אישי עם החיים וללקט סיפורים על אנשים שייצרו קשרים אישיים כאלה. כך, החזיר ששל לירח מרכז לקט מרשימים של סיפורים קצררים על היכרות אישיות בין אנשים לחיות אינדיבידואליות. רוב הסיפורים מתיחסים לחייה של חיים מסוימת בין בניו, למשל: תהליך ההשתקמות של חיים שחולצו ממתקנים חקלאיים וחברויות בין חיים פגועה לחייה בריאות. אולם מספר מפתיע של סיפורים עוסק בחברויות בין חזיר,תרנגולת, או אוזו וכו', לבין יצור ממין אחר – "חיות משק" אחרת או אדם. קשרים כאלה מרגשים לקרייה, ולכון, מן הסתם, מאסונן נמשך לסיפורים כאלה. כמובן שסיפורים אלה אינם דומים כלל למקבב אחר חיים בר חופשיות, כפי שהובטה בראשית הספר, אך הם מעידים על גמישות התנהגותית ורגשית מפתיעה של החיים.

משקים מתועשים כחומר שחו

ספר שנוצר מותוך ביקורת על הפגיעה הרגשית בחיות הנთונות במשקים מתועשים, החזיר ששל לירח דואקamente מגע בנושא זה. בנויגוד למספרים האינדיבידואליים

המרתקים על החיים בתנאים של חופש ייחסי, מסונן כאילו נגרר באו רצון לתאר פה ושם את המתרחש בנסיבות צפופות ומונינות, בתיאורים לאקוניים של מאפייני התעשייה בכלל, כמו בעלון הסברה. לעומת זאת המאמץ הנלהב שהוא עושה לשער מה מריגשות חיים חופשיות, הוא אינו מרחיב בהשעות לגבי רגשותיהם במכלאות המוניות ומצוות. חווית התרנגול בולול המתועש, למשל, אינה מתוארת בפני עצמה, אלא היא מצטירית בתור שלילת מהותו של התרנגול החופשי. הרשות במקש המתועש נבעלם בمعنى חור שבור: כמשמעותים לשם לא רואים דבר, וניתן לדעת על רגשות אלה רק כשמתבוננים בנסיבות פחות קיצונית. זהה לאו דווקא עמדתו של מסון כמתעד אובייקטיבי, אלא יותר תגבות בטון לנורא מכל.

הצתה למפעל לבעלי חיים

אחד משיאי הספר הוא ביקור של מסון בולול "פטמים" - תרנגול בית בתעשייה הבשר. תרנגולים אלה רגשים באופן קיצוני למחלות כתוצאה מהברירה המלאכותית, ובדרך כלל לא אפשרים להיכנס ללולים אלה. מסון הצליח לארגן ביקור כזה דרך "חבר של חבר של חבר".

"כשנכשתי פנימה, כמעט התעוורתי מראה 25,000 תרנגולים לבנים לגמרי, מכונסים זה בצדד זהה וחוק כל שענייני יכולו לראות. זה היה כמו אולים מראות. תרנגולים ללא סוף, כולם באותו גודל, עומדים זה לצד זה, אוכלים מזון, שותים מים, באור מלאכותי וכמעט בדמות מוחלטת. ציפיתי לרעש ולריח נורא. אבל היה שם שקט עד מוות; הרגשתי כאילו השקט בא מייאוש, לא משביעות רצון. הקרובים ביותר הבינו כי, והייתה לי תובנה אiomה שאני מאכזב את התרנגולים האלה" (עמ' 92). "מה הרגישיו התרנגולים האלה? ובכן, הייתה שם פאניקה, אפילו טוני (הלווי) יודה בכך. ייאוש? תחושה שהכל לשוא? תקווה שהדברים ישתפרו? אני יודע מה אני הרגשתי: הסכמתי עם הבן שלי, אילן, שהتلווה אליו: 'בקשה לנו לי לצאת, אני מרגיש רע' " (עמ' 94).

הריחוק של מסון מהלול המתועש ניכר בכך שהביא למתקן כזה ילד בן שש, כאילו מדובר בעוד סיור מרתק למצוק ביתי קטן. מסון כותב בקளילות בדרך כלל, אך מול המוני העופות הוא כאילו חדל מראות או שנגמרו לו המילים לתאר את מראה עיניו. לא יותר לו אלא להתבונן פנימה לתאר מה הוא עצמו מרגיש.

סיפורים מהלב

הڪטע שצוטט לעיל חריג בספר. מסון מעדיף להתבונן ב"חיות משק" בשיאן, לא באסון. זהו כוחו הגדול של החזיר ששל לירח: אף על פי שמטרתו קשורה בזועעה,EIFLK, קרואו אותו – בניגוד גמור לחומר ההסבירה הסטנדרטי שמפיקים ארגונים נגד מושקים מתועשים. הוא פורש עולם מרתק של חזיריים, תרנגולות, כבשים, עזים, פרות, אווזים וברזזים – חיות בעלות אישיות יהודית, שמחות משחק, חיבה לנוחות ולפינוקים, חברים קרובים, יכולת להבחין בין אנשים מסוימים למיטיבים, הקרבה גדולה בדאגה לצאצאים, ועוד ועוד. סיפורים מהלב, השווירים במסר חשוב שהופכים את החזיר ששל לירח לספר על בעלי חיים המומלץ ביותר כיום לתרגום לעברית, בתקופה שתימצא הוצאה לאור שתרים את הcpfa!